

• door Peter van Beugen

Late regen

JE ZULT MAAR JOSIA HETEN EN KONING VAN JUDA MOETEN WORDEN. ALS LEIDER VAN EEN VOLK DAT 'GODS VOLK' HEET, KUN JE JE NAUWELIJKS EEN SLECHTER SCENARIO VOORSTELLEN. DE GLORIEDAGEN VAN DAVID EN SALOMO LAGEN HONDERDEN JAREN ACHTER HEM. WAAR WAREN DIE TIJDEN, DAT GOD ZIJN TEGENWOORDIGHEID MANIFESTEERDE IN DE TEMPEL? DE DAGEN DAT GOD ZIJN VOLK LEIDDE IN DE OVERWINNINGEN OVER DE VIJAND? DE DAGEN DAT ZEGENINGEN UIT DE HEMEL UITSTROOMDEN OVER DE AARDE, HET LAND HAAR VRUCHT OPBRACHT EN VOLKEN OPTROKKEN NAAR JERUZALEM OM DE WONDEREN VAN DE HEER TE AANSCHOUWEN?

Het waren lang vervlogen tijden. Het koninkrijk Israël was gereduceerd tot een kleine en verdeelde stadstaat, hongersnoden en vijanden hadden het land geteisterd en het volk was vervallen tot geestelijke apathie: de tempeldeuren waren gesloten en het volk was te druk met zijn afgoden om de Here te dienen. Hier kwam nog bovenop dat het toekomstperspectief voor Josia nog minder rooskleurig was. Enkele jaren daarvoor, onder het koningschap van zijn grootvader Manasse, was een woord - let wel - van de Heer uitgegaan: *'Zie, Ik breng onheil over Jeruzalem en Juda, waardoor allen die ervan zullen horen, beide oren zullen tuiten, en Ik zal aan Jeruzalem het meetsnoer aanleggen, dat Ik aan Samaria en het paslood dat Ik aan het huis van Achab heb aangelegd en Ik zal Jeruzalem uitvegen, zoals men een schotel uitveegt... Ik zal het overschot van mijn erfdeel verwerpen en hen in de macht geven van hun vijanden'* (2Kon.21:12-15), woorden waar Josia zelf nog maar eens fijntjes aan herinnerd werd (2Kon.22:15-20). En zo is het ook gebeurd. Josia's zoon Joachaz werd na 3 maanden afgezet door Farao Neko, die Jojakim koning maakte in zijn plaats. Na een koningschap van slechts elf jaar werd die op zijn beurt opgevolgd door Jojakim, die koud 3 maanden koning was toen Nebukadnezar kwam, de stad en de tempel leegplunderde en het volk in ballingschap wegvoerde. Nog geen twaalf jaar - minder dan een normale generatie - na Josia's heerschappij viel het doek voor Juda, eindigde de eerste tempelperiode en voltrok zich het oordeel van God. Alle factoren in de formule maakten Josia's koningschap kansloos. Alle indicatoren stonden op rood en ieder die het woord van de Heer serieus nam, kon weten dat de situatie slecht wás en alleen maar nóg slechter kon worden! Als je het hem gevraagd had toen hij op achtjarige leeftijd koning werd, wie kon vermoeden dat God in *zijn* dagen de grootste opwekking wilde geven uit de geschiedenis van zijn volk? Josia werd niet gehinderd door het pessimisme van zijn tijd. Josia legde zich niet neer bij wat alles en iedereen hem vertelde. De ogen van deze jongen waren gericht op God en God alleen. Zijn logica en zijn theologie waren verbluffend eenvoudig. Ik zal mij met lege handen en een dorstig hart uitstrekken naar de God van hemel en aarde. En God antwoordde op ongekende wijze. De sluisen van de hemel gingen open, de tempel werd hersteld, het land werd gereinigd en het volk vierde feest zoals het in heel haar geschiedenis nog nooit feest had gevierd! Ongelooflijk. Voor ik meer beschrijf van de opwekking in zijn dagen trek ik eerst de vergelijking naar onze tijd.

'Zie, Ik breng onheil over Jeruzalem en Juda, waardoor allen die ervan zullen horen, beide oren zullen tuiten, en Ik zal aan Jeruzalem het meetsnoer aanleggen, dat Ik aan Samaria en het paslood dat Ik aan het huis van Achab heb aangelegd en Ik zal Jeruzalem uitvegen, zoals men een schotel uitveegt... Ik zal het overschot van mijn erfdeel verwerpen en hen in de macht geven van hun vijanden'

(2Kon.21:12-15)

Een profetie voor onze tijd

Ik geloof dat de geschiedenis van Josia een profetische boodschap heeft voor de kerk van Jezus Christus in onze dagen. Per jaar sluiten alleen al in ons land tientallen kerken hun deuren. Mensen keren het geloof de rug toe, het christendom verliest zijn stem en wordt gemarginaliseerd naar de periferie van de samenleving. De glorie-dagen van de Gemeente liggen ver achter ons. Toen het evangelie zich met kracht verbreidde en het volk één was. De dagen dat God zijn tegenwoordigheid zichtbaar manifesteerde en volken gehoorzaam werden aan het Woord. De dagen van de reformatoren en van de grote opwekkingspredikers zijn geschiedenis. De maatschappij verhardt. Onrecht en geweld, losbandigheid en misbruik worden als een plaag uitgestort over onze landen. Ja, het zijn de tekenen der tijden: het herstel van Israël dient zich aan, de kerk is in verval en de wederkomst van Christus is aanstaande. De laatste tijden zullen – ook voor de kerk – zware tijden zijn (2Tim.3:1-5). Gerichten van God zijn aangekondigd en zullen over de aarde gaan, voordat de luisterrijke dag komt dat Christus uit de hemel wordt geopenbaard om het recht te herstellen en vrede te brengen (Zef.1:14-18, 3:8-20). Alle indicatoren staan op rood en ieder die het woord van de Heer serieus neemt, weet dat de situatie slecht is en - tot die grote dag - alleen nog maar slechter kan worden. En wie in onze tijd durft te geloven dat God nog éénmaal, mild en zonder verwijt, de sluizen van de hemel over zijn leven, over zijn kerk wil uitstorten, een herstel wil brengen voor zijn kerk, en dat met kracht als nooit tevoren een prediking mag uitgaan om de grote oogst binnen te halen? Wie gaat, niet gehinderd door de logica en pessimisme van de eindtijd, voor God staan met lege handen en een dorstig hart, om pas weer te gaan zitten op het moment dat de eerste druppels van de hemel gevoeld worden?

Feest van bevrijding

Laat me enkele kenmerken schetsen van Josia's opwekking. (1) Zoals eigenlijk iedere opwekking in de geschiedenis van Gods volk begon deze opwekking op een schijnbaar willekeurig moment als een werk van Gods genade. De wind van Gods Geest waait waarheen Hij wil (Joh.3:8), God doet met zijn volk zoals een pottenbakker met de klei: 'Het ene ogenblik doe ik over een volk en een koninkrijk uitspraak dat Ik het zal uitrukken... Het andere ogenblik doe Ik over een volk en een koninkrijk de uitspraak dat Ik het zal bouwen en planten' (Jer.18:6-9). Als

Gods Geest gaat waaien, als de Here werkt, wie zal het keren? (2) De opwekking begint met een eenling die een verlangen heeft om te bouwen aan Gods huis. Natuurlijk is dit verlangen door God gewerkt, maar deze ene man of vrouw heeft de moed om zijn oren te sluiten voor de mening van 'hen die het weten' en heeft zijn verlangen en verwachting alleen gericht op God. Het was op een gebedssamenkomst voorafgaand aan de opwekking op de Hebriden, dat een eenvoudig man opstond en zei: 'Here, u heeft een belofte gedaan en ik houd u eraan dat u die gaat doen; u bent een God van het verbond – u hebt gezegd dat u water zult gieten op het droge – ik ben dorstig, ik ben vol verlangen naar u en naar een zichtbare manifestatie; Heer voordat ik ga zitten wil ik tegen u zeggen dat uw eer op het spel staat'. (3) Een nieuwe radicaliteit maakt zich meester van het volk. Josia heeft het land grondig gereinigd: afgodsbeelden, gewijde palen, offerhoogten en wierookaltaren moesten het ontgelden. Alles wat sinds de dagen van Salomo zelfs maar oogluikend was toegestaan, werd radicaal verwijderd. Dit vernieuwde besef dat onze levens, onze huizen, onze gemeenschap aan God toebehooren en dat niets daarin wordt getolereerd wat het hart verdeelt, vormt de ware kracht en ruggengraat van de opwekking. (4) Wat er in de dagen van Josia bijzonder uitspringt, is de viering van het Pascha. 'Zulk een Pascha is er niet gevierd van de dagen der richters af, die Israël richtten, en gedurende al de dagen van de koningen van Israël en Juda' (2Kon.23:22, 23), ja sinds de dagen van de profeet Samuël, 'geen der koningen heeft het Pascha gevierd zoals Josia het vierde met de priesters' (2Kron.35:18). In die dagen die zo donker leken te gaan worden, vierde het volk het feest van bevrijding zoals het dat niet meer gedaan had sinds de geboortedagen van het koninkrijk. Wie kon hen deze feestvreugde ontnemen? Het Pascha is niet in de eerste plaats een feest van zondenbelijdenis en vergeving, zoals de Grote Verzoendag. Het is het feest dat spreekt van Bevrijding, van de overwinning die God behaald heeft over de vijanden van het volk. God had zijn kracht betoond aan de afgoden van deze wereld, de banden van slavernij werden verbroken en het volk was vrij! Pascha betekende dat het volk kon 'dansen op het graf van hun verleden' en dat ze nooit meer slaven hoefden te zijn. Het wijst vooruit op de rotsen die scheurden en de graven die openbraken toen Christus uitriep 'het is volbracht!' Christus is gekroond als Overwinnaar en wie Hem volgt, neemt met minder geen genoegen dan een Geestvervuld leven dat helemaal in zijn dienst staat.

Woord en Geest

Een laatste kenmerk van de opwekking onder Josia is het werk van Gods Woord en Geest. Bij het herstel van de tempel wordt het wetboek gevonden en Josia wordt in zijn hart geraakt wanneer het Woord van God aan hem wordt voorgelezen. In tijden van opwekking wordt niet gediscus-

sieerd over randzaken en benaderen we de Bijbel niet met vermeende menselijke superioriteit. De Bijbel is levend en krachtig en brengt de verborgenheden van ons hart aan het licht. Er ontstaat een diep verlangen om de woorden van het leven tot ons te nemen en het voorbeeld van Jezus' leven te bestuderen en na te volgen.

Maar het blijft niet bij de voorlezing uit de boekrol. Josia stuurt zijn dienaren eropuit 'om de Heer te raadplegen over de woorden van dit boek' (2Kron.34:21). Had Josia dan niet voldoende aan Gods Woord en Gods Woord alleen? Het antwoord is ja en nee. De algemene, universele en tijdloze openbaring van dit Woord gingen gepaard met een verlangen naar een rechtstreekse en specifieke openbaring van Gods wil voor de tijd en situatie waarin Josia zich bevond. Deze openbaring zou Josia ontvangen door een profetische bediening, in dit geval van de profetes Hulda. Dit profetische woord staat niet boven het Woord van God en heeft niet voor alle mensen in alle tijden dezelfde kracht als Gods Woord zelf, maar voor Josia, aan wie deze profetie gericht is, geldt zij wel als een goddelijke uitspraak.

Doorgetrokken naar de kerk van vandaag kunnen we stellen dat een opwekking gepaard gaat met een hernieuwde belangstelling voor Gods Woord, maar eveneens met een ervaring van werkingen en gaven van de Geest. Deze werkingen concurreren niet met de openbaring van Gods Woord, maar zij versterken elkaar. De Gemeente van God doet er goed aan de vermaning van Paulus ter harte te nemen om zich uit te strekken naar geestelijke uitingen, vooral die van de profetie (1Kor.14:1) en om de gave van de profetie niet te veronachtzamen (1Thes.5:19-20) en zo de werkingen van Gods Geest uit te blussen. De idee van een profetische bediening was de 'broeders van het eerste uur' helemaal niet vreemd. Zij benadrukten dat de woordbediening vooral een *profetische* woordbediening is en met moeite werd geaccepteerd dat een preek werd voorbereid of ondersteund door een geheugensteuntje met aantekeningen. Immers het ging vooral om datgene wat de Geest op dat moment aan de gemeente wil openbaren. Merkwaardig genoeg staan wij soms toch onwennig tegenover het idee of het spraakgebruik van de openbaring van de Geest (1Kor.12:7). Het onderwijs over de werkingen van de Geest (1Kor.12-14) is tijdloos en aan de gemeente gegeven tot haar voordeel en nut. De negenvoudige gaven de Geest (1Kor.12) vormen een tegenhanger van de negenvoudige vrucht van de Geest (Gal.5). Deze laatste betreffen het werk van de Geest *in* ons: de verandering van ons karakter naar de gelijkvormigheid aan Christus. De eerstgenoemde hebben betrekking op het werk of de manifestaties van de Geest *door* ons: de openbaringen of werkingen van krachten die de Geest toedeelt – niet voor onszelf, maar om de ander mee te dienen en op te bouwen. Het een kan niet zonder het ander. Uiterlijk vertoon kan nooit gelden als compensatie voor een gebrek aan geestelijke groei. Andersom

kan een gezond functionerende en getuigende Gemeente in deze wereld niet zonder de werkingen waardoor de levende God zijn aanwezigheid manifesteert: de buitenstaander zal, wanneer hij binnenkomt, onder de indruk van de profetie, 'op zijn aangezicht vallen, God aanbidden en verkondigen dat God werkelijk onder u is' (1Kor.14:25).

Een profetisch woord ontvangt men niet door deductie of kenniswerving, maar door openbaring. Ter illustratie: wil iemand gehoor geven aan de opdracht 'maak alle volken tot mijn discipelen', dan wordt hij vervolgens voor de vraag gesteld: maar tot welk volk in het bijzonder stuurt de Heer *mij*? Hiervoor is geen algemene, tijdloze openbaring voorhanden, maar verlangt iemand een woord van de Heer te ontvangen, dat tot hem kan komen door een aanwijzing, een droom, visioen of enig ander teken. Als een profetie door of aan iemand anders wordt meegedeeld, dient deze dan ook altijd te worden getoetst, immers wij mensen kennen ten dele en profeteren ten dele (1Kor.13:8). In het geval van de profetes Hulda was duidelijk dat haar profetie in lijn was met de openbaring van Gods woord.

Geestelijke vernieuwing

In onze tijd ontstaat een nieuw bewustzijn dat de Geest van God niet alleen *in* ons woont, maar ook *op* of *over* ons is gekomen. Wij zijn daarin gevormd naar het beeld van de mens Jezus Christus zelf. Een beeld uit Leviticus 2 illustreert dit. Het schildert zijn Godgewijde leven als een spijsoffer, aangemaakt door fijn meel. Dit meel werd allereerst *vermengd* met olie en gebakken. Na het bakken werd het *bestreken* met olie. De olie vermengd met meel wijst erop dat Hij door de Geest is verwekt (Luk.1:35) en als volkomen nieuwe mens op aarde stond (Rom.8:2-4). Christus is echter ook gezalfd met de Geest (Hand.10:38), bij zijn doop, voorgesteld door de Geest die in de gedaante van een duif op Hem neerkwam. Op een gelijke manier zijn de discipelen van Christus verwekt door de Geest bij de wedergeboorte (Joh.3:5) én eveneens gezalfd met Gods Geest (2Kor.1:21), die over ons is gekomen. De inwonende Geest verandert ons naar het beeld van Christus. Door de Geest die over ons is gekomen, ontvangen wij kracht om te getuigen, om de door God gegeven bediening uit te oefenen, om het werk van Jezus Christus hier op deze aarde voort te zetten. De inwonende Geest stelt ons in staat om te *worden* wie we van nature nooit konden zijn; de Geest van zalving stelt ons in staat om werken te *doen*, waartoe wij van nature nooit in staat waren geweest.

Zonder een zwart-wit onderscheid te willen maken, zou men kunnen stellen dat in de dagen van het Reveil en de Awakenings het werk van de inwonende Geest weer voor het voetlicht werd gesteld en men zich bewust werd van de levende relatie met Christus door wedergeboorte en toewijding aan Hem. De Gemeente werd zich opnieuw bewust van haar hemelse roeping en richtte zich op het Hoofd in de hemel. In de geestelijke vernieuwing in onze dagen wordt juist de betekenis van de Geest die *over* ons gekomen is, opnieuw voor het voetlicht gesteld, en hoewel de Gemeente een hemelse bestemming heeft, heeft zij tegelijk een roeping om hier op aarde, door de kracht van zijn Geest, getuige te zijn van Christus.

De manier waarop de Geest in ons werkt, voltrekt zich niet altijd langs rationele paden. Dat wil niet zeggen dat het dus om louter emotionele of irrationele uitingen gaat, maar veeleer dat de Geest ook op boven-rationele wijze in ons werkt. Hij werkt in ons boven bidden en boven denken door de kracht in ons werkt (Ef.3:20). Het was de werking van kennis en kracht die Petrus op zijn knieën dwong en deed erkennen dat hij een zondig mens was (Luk. 5:8). En Nebukadnezar, de koning van alle volken, viel op zijn knieën en erkende de God der goden, nadat Daniël hem de verborgenheden van zijn dromen had geopenbaard. Dit was geen daad van menselijk intellect, maar van een rechtstreekse, bovennatuurlijke, goddelijke interventie. Juist in een tijd waarin mensen zich niet zonder meer door logische argumenten laten overtuigen, staan de discipelen hulpbronnen bij, niet die van welbespraaktheid of intellectuele overtuigingskracht, maar van onvervalste manifestaties van kracht en werken van het geloof. De Heer roept zijn Gemeente op én rust haar toe om te zijn tot een licht van de volken (Matth.5:14-16), om op te staan en haar licht te laten schijnen tot glorie van de verrezen en verheerlijkte Heer (Jes.60:1,2).

De prijs van opwekking

Iedere opwekking houdt een restauratie in van zegeningen waarop men het zicht is kwijtgeraakt. De Reformatie herstelde het gezag van Gods Woord en gaf de leer van de rechtvaardiging door het geloof terug aan de gelovigen. Het Reveil herstelde het zicht op de aard en de roeping van de Gemeente, op de wederkomst van Christus en de noodzaak van persoonlijke bekering en levensheiliging. De vernieuwing in onze tijd herstelt het zicht op de werking van de genadegaven en de roeping om het Koninkrijk van God zichtbaar te maken in onze levens. Iedere opwekking strekt zich

uit naar een nieuwe beleving van het Nieuwtestamenteisch christendom in zijn pure en onvervalste kracht.

Iedere opwekking staat tegelijk op gespannen voet met de traditie waaruit ze voortkomt. Een kerkelijke traditie is altijd geneigd haar eigen voortbestaan veilig te stellen en zich te verzetten tegen theologische en liturgische vernieuwing. Zo bewaart zij immers het haar toevertrouwde erfgoed en behoedt zij de kerk voor dwalingen. Een opwekking pleegt inbreuk op deze continuïteit. Zij roept op tot radicale vernieuwing, ook van elementen waaraan een traditie haar identiteit ontleent. Zo kan een traditie, die bescherming moet bieden, worden tot een harnas dat de bewegingsvrijheid van gelovigen verhindert. Wanneer tradities bovendien worden bewaakt door structuren van menselijke autoriteit, onuitgesproken regels of vormen waar niet aan getornd mag worden, wordt een breuk met de vernieuwingsbeweging onafwendbaar. Iemand vergeleek de kerkgeschiedenis met de gewoonte van een slak die eens in de zoveel tijd van huisje verwisselt. Het huis, de vorm, heeft voor een tijd voldaan, totdat nieuwe tijden aanbreken en nieuwe vormen beter van dienst zijn. Het heeft geen zin om vormen te blijven koesteren als blijkt dat ze niet meer het leven bevatten dat zich op een andere plek heeft voortgezet.

Zo moet Gods Gemeente gelijke pas houden met het werk van Gods Geest in deze wereld. Opwekkingen in de kerkgeschiedenis blijken gelijke tred te houden met ontwikkelingen en omwentelingen in de wereld. God rust zijn Gemeente toe om in diezelfde wereld een krachtig getuigenis te zijn. Vernieuwing is er niet op gericht een systeem draaiend te houden. Ze vraagt om verandering die verder gaat dan de kaasschaaf-methode, ze vraagt om ruimte om te kunnen ontdekken, experimenteren en van elkaar te leren. Oudsten en dragers van verantwoordelijkheid hebben de taak dit proces te leiden en te stimuleren. Doen zij dit niet, dan dreigt een breuk met de jongere generatie.

In tijden van opwekking is men bereid om alles, ja zelfs zijn theologie, op te geven voor Koning Jezus. Het is de tijd waarin kerkleiders tegen God zeggen: 'Hier heeft U uw gemeente terug – het was per slot van rekening uw idee, doet U het maar op uw manier!'. En God keert zijn kerk binnenstebuiten zodat Hij weer zichtbaar wordt in deze wereld. Zo kan een gemeenschap ontstaan, die in veel opzichten niet meer lijkt op haar voorganger, maar tegelijk het voertuig is om Gods liefde en compassie uit te delen. In de kerk van

de toekomst valt het onderscheid tussen het gewone en het sacrale – zeg maar door-de-week en zondag – weg, omdat het gemeentelven elke dag gevierd wordt. Het verschil tussen theorie en praktijk wordt niet getolereerd, omdat discipelschapsonderwijs mensen vormt. Het natuurlijke en het bovennatuurlijke lopen vloeiend in elkaar over om Gods liefde, waarheid en kracht zichtbaar te maken. Net als in de vroegchristelijke kerk moet het ondenkbaar zijn dat er een gemeente is in een woonplaats, zonder dat haar inwoners dat ondervinden! Het levend getuigenis nodigt hen uit om tot de erkenning te komen dat ‘God werkelijk onder u is’ (1Kor.14:25).

De late regen

Grote Godsmannen van de 19^e en 20^e eeuw, zoals John Wesley, Dwight Moody, William Booth, Evan Roberts en Smith Wigglesworth voorzagen een nieuw werk van Gods Geest. Opwekkingsprediker Arthur Pierson (1837-1911) was mede uitgever van de Scofield Bijbel – in onze kringen geen onbekende - en volgde Spurgeon op als prediker in de Metropolitan Tabernacle. Hij schreef: *‘als tekenen en wonderen zijn verdwenen als gevolg van het verlies van het oorspronkelijke geloof en heiligheid, dan kan een herleving nieuwe manifestaties laten zien van de eerste dingen ... als in onze dagen van verval een nieuw Pinksteren het herstel geeft van oorspronkelijk geloof, aanbidding, eenheid, dan kunnen nieuwe betoningen van Goddelijke kracht die uit vroeger tijden overtreffen’*. Stuit deze uitspraak bij ons op ongeloof of verzet? Is ze in strijd met ons historisch besef van de kerkgeschiedenis, met onze theologische opvattingen? Koning Josia had van zulke opvattingen geen weet. Hoe was het ook al weer: zijn ‘logica en zijn theologie waren verbluffend eenvoudig. Ik zal mij met lege handen en een dorstig hart uitstrekken naar de God van hemel en aarde. En God antwoordde op ongekende wijze.’ God is ‘in grote ijver is ontbrand voor Jeruzalem’ (Zach.1:14), ben ik dat ook? Als God bezig is een werk te doen, wie zal het keren?

Ik heb eerder gesteld dat de geschiedenis van Josia een profetische boodschap heeft voor de kerk in de 21e eeuw. Josia was, net als wij, een kind van een fin-de-siècle. Maar ook de woorden van de apostel Jakobus houden een belofte in: ‘Hebt dan geduld, broeders, tot de komst van de Heer! Zie, de landman wacht op de kostelijke vrucht van het land en heeft er geduld mee, totdat deze de vroege en late regen ontvangt’ (Jak. 5:7). Natuurlijk ‘leent’ Jakobus

‘als tekenen en wonderen zijn verdwenen als gevolg van het verlies van het oorspronkelijke geloof en heiligheid, dan kan een herleving nieuwe manifestaties laten zien van de eerste dingen ... als in onze dagen van verval een nieuw Pinksteren het herstel geeft van oorspronkelijk geloof, aanbidding, eenheid, dan kunnen nieuwe betoningen van Goddelijke kracht die uit vroeger tijden overtreffen’.

hier een belofte gedaan aan het volk Israël (Hos.6:3, Joël 2:23), maar hij past haar wel in haar volle kracht toe op de Gemeente van God. De ‘broeders’ die hij aanspreekt zijn immers zij die ‘het geloof in onze Heer Jezus hebben’ (Jak.2:1). Jakobus zegt hier niets minder dan dat wij geduld moeten hebben tot de komst van de Heer en dat de Heer wacht totdat het land zijn vroege en zijn late regen heeft ontvangen. Als de vroege regen de uitstorting van de Geest was op het eerste Pinksterfeest, wat is dan de late regen die zij ontvangt' voordat de Heer zelf komt? Meer nog dan wachten op wat eventueel komen gaat, kunnen wij doen waar Zacharia ons toe oproept: *‘Vraagt van de HERE regen ten tijde van de late regen’* (Zach.10:1)! De evangelische eschatologie beschrijft de laatste tijden als tijden van verval. Hebben wij haar daarmee dichtgetimmerd in een gesloten systeem van cultuurpessimisme waarin geen werk van God is te verwachten? Of zal God niet, wanneer Hij dat wil en wanneer wij Hem daarom bidden, een frisse zegen van de Geest over ons uitstorten en zijn volk toebereiden tot vernieuwing van ons geestelijk leven en een opleving van zijn Kerk?